

Reactie op: Eindexamen 2007 Economie: Adam wie?

Collega Van Damme bespreekt in zijn column in ESB 4512 van 15 juni opgave 4 van het eindexamen economie vwo. Een opgave over de prijs van stilte. Terecht heeft Van Damme kritiek op de manier waarop het begrip 'welvaart' in die opgave wordt gebruikt. Welvaart in de ruime betekenis gaat over de mate waarin de behoeften van consumenten zijn bevredigd door het gebruik van schaarse, alternatief aanwendbare middelen. In de opgave wordt ten onrechte een beperkt welvaartsbegrip gebruikt, omdat men alle welvaartseffecten op geld poogt te waarderen. Het hoeft geen betoog dat er tal van behoeften van consumenten zijn die niet in euro's kunnen worden uitgedrukt. Zoals de behoefte aan een leefomgeving die niet verstoord wordt door stank, geluidhinder, vernield landschap en veiligheidsrisico's. In de bespreking van opgave 4 door collega Arnold Heertje op Kennisnet (fora.kennisnet.nl/viewthread.php?tid=10838) is een en ander nog eens duidelijk naar voren gebracht.

Het is buitengewoon verheugend te kunnen vaststellen dat collega Van Damme zich blijkens zijn betoog heeft bekeerd tot het ruime welvaartsbegrip. Hij voert ons daartoe 231 jaar terug naar Adam Smith. Daar is op zichzelf niets tegen, maar een verwijzing naar het vigerend eindexamenprogramma eindterm

53 zou voldoende geweest zijn. In deze eindterm wordt welvaart ruim gedefinieerd als de mate van behoeftebevrediging. Vanwege de misverstanden terzake wordt in die eindterm nog eens nadrukkelijk de beperkte betekenis van het nationaal product als welvaartsmaatstaf geformuleerd. De kritiek van Van Damme op deze eindterm (er wordt 'impliciet iets dat lijkt op een definitie gegeven') is onbegrijpelijk en onterecht. Zijn kritiek zou zich moeten richten op de wijze waarop met welvaart wordt omgesprongen in het voorstel voor een nieuw examenprogramma economie, gepubliceerd door de Commissie Teulings. Daarin staat terecht dat het bbp een te beperkte maatstaf voor welvaart is. Maar, en daar gaat het voorstel inzake een voor de economie zo wezenlijk begrip de mist in: Welvaart wordt gedefinieerd als de som van het consumenten- en producentensurplus. Dus gaat het uitsluitend over op geld waardeerbare zaken. Een gemonetiseerd welvaartsbegrip, waar Van Damme bij zijn bespreking van genoemde opgave 4 terecht bezwaar tegen maakt. De vraag komt op waarom hij destijds die bezwaren niet naar voren heeft gebracht binnen de programmacommissie Teulings, waar hij lid van was. Zou er sprake zijn van voortschrijdend inzicht? Dan kan de vlag, door Van Damme halfstok gehangen, weer voluit.

ROLF SCHÖNDORFF

Voorheen hoogleraar
algemene economie Uni-
versiteit van Amsterdam

Naschrift

Collega Schöndorff meent dat ik mij bekeerd heb tot het ruime welvaartsbegrip, dat betrekking heeft op de mate waarin de behoeften van consumenten bevredigd zijn. Ik moet hem teleurstellen. Van bekering is geen sprake. Ik heb nooit een ander welvaartsbegrip geleerd, nooit een ander gebruikt, nooit een ander gedoceed. Mijn column bekritiseerde het huidige examenprogramma economie, dat het kernbegrip welvaart niet eenduidig definieert, maar op inconsistente wijze hanteert. Het programma neemt onvoldoende stelling tegen het idee dat bnp per capita een welvaartsmaat is en laat leerlingen bijgevolg in verwarring achter, en met een volledig verkeerd idee over waar het in de economie om gaat. Ik verwijs naar Van den Bergh (2005) voor verdere discussie en voor een betoog hoe schadelijk de resulterende misverstanden kunnen zijn. De opgave over geluidshinder op het examen van dit jaar levert een goede illustratie. Het is onthutsend te moeten constateren dat de belangrijkste bate van een luchthaven, het reizigerssurplus, daarin niet eens wordt genoemd. Het nieuwe programma dat het consumentensurplus voor de welvaart centraal stelt is een verbetering en zal dergelijke fouten vermijden.

Schöndorff stelt: "Het behoeft geen betoog dat er tal van behoeften van consumenten zijn die niet in euro's kunnen worden uitgedrukt". Dat behoeft wel betoog. Sterker: de bewering is onjuist. De waardering voor een schone, stille, mooie en veilige leefomgeving kan, als gebruik wordt gemaakt van moderne economische technieken, wel in geld worden uitgedrukt; zie bijvoorbeeld Hanemann (1994) of Viscusi (2006). Het kan theoretisch, en het kan ook praktisch, mits de nodige voorzorgen in acht worden genomen. Natuurlijk, er zijn valkuilen, maar zelfs de middelbare scholier kan daarop attent gemaakt worden. Dit is precies wat de programmacommissie Teulings beoogt. Economie gaat over meer dan geld alleen, maar er is meer dat in geld kan worden uitgedrukt dan collega Schöndorff bereid is toe te geven.

LITERATUUR

Bergh, J. van den (2005) BNP, weg ermee. *ESB*, 90(4475), 502-505.
Hanemann, W.M. (1994) Valuing the environment through contingent valuation. *Journal of Economic Perspectives*, 8(4), 19-43.
Viscusi, W.K. (2006) Monetizing the benefits of risk and environmental regulation. *AEI-Brookings Joint Center for Regulatory Studies, Working Paper 06-09*.

ERIC VAN DAMME